

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspeševanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.
Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 5.

V Gorici, dne 15. marca 1911.

Tečaj VIII.

Obseg: 1. Uporaba žvepla v kletarstvu (Nadaljevanje); 2. Držanje mlečne živine (Nadaljevanje); 3. Uredba svinjakov; 4. Moderno oskrbovanje sadnega drevja (Nadaljevanje); 5. Gospodarske drobtinice; 6. Poročila; 7. Na novo priglasi udje »Gor. kmet. društvu«.

Uporaba žvepla v kletarstvu.

(Nadaljevanje.)

V sodih, v katerih je vino, ki se pa neredno zalivajo, ostane nad vinom praznosta polna vodnih parov, ki zelo pospešujejo razvoj plesnobe okoli vehe. Razven plesni razvija se na istem mestu tudi druga gliva — *Myco der m a a c e t i* — kisna glivica, to je kisni kvas v debeli, sluzasti plasti. O tem se lahko vsakdo prepriča, če vtakne skozi veho prst ter ž njim pobriše ob notranjem robu doge; ko vzame prst iz soda, bo videl, da je prevlečen z omenjeno slezovino, ki močno diši po kisu. Tudi sodi, iz kojih se vino že toči, nudijo mnogokrat to nepravilno in prav taki sodi, če so zanemarjeni, so navadno krivi, da velja pri nas cikanje vin, ki se točijo, za čisto navadno bolezen.

Za notranje čiščenje sodov okrog vehe se rabijo posebne ščeti z ročajem, ki je pravokotno zaviti. (Pod. 6 in 7.) Taka ščet vtaknjena v sod, očisti tudi stene ob vehi. Tudi vehe so večkrat pokvarjene in prava gnezda, iz katerih se širi okuženje; kajti vehe so zaprte z zamaškom, ki ni vselej ostružen, namreč tako gladek in okrogel, da bi popolnoma zamašil odprtino, mariveč ga je treba poprej oviti s predivom ali cunjami, ki se napijejo vina in so potem prave kisne tvornice v majhni obliki.

Če je v sodu vino, pa ne do vrha, zažveplati je poprej površino vina in potem šele ga osnažiti, da se zamoré kali omenjenega zaroda, preden padejo v vino. Če je sod prazen, očistimo ga lahko z omenjenimi ščetskami, ne da bi mu trebalo izpahnuti dno.

Nekateri priporočajo, naj se opere plesniv sod z vodo, v katero smo vlili žveplene kisline, kakoršna se navadno prodaja in sicer naj je 10 kg kisline v 90 litrih vode. Vsakakor moramo napraviti to raztopino v leseni ali v lončeni, z lakom prevlečeni posodi ter kislino vliti v vodo in ne narobe; kajti vlivaje vodo v kislino, poškropi se lahko delavec in poškoduje. Kadar vlivamo kislino v vodo, mešajmo tekočino ves čas z leseno palico. Te tekočine je vliti toliko v sod, da se zmoči ž njo vsa notranjost, to je približno 2 litra za vsak hektoliter prostornine. Potem je treba sod nekoliko minut dobro sukati in valiti in postaviti ga po konci najprej na eno, potem na drugo dno in slednjič obrniti ga z veho navzdol, da se v posebni posodi nabere tekočina, ki jo potem lahko porabimo za izpiranje drugega sode.

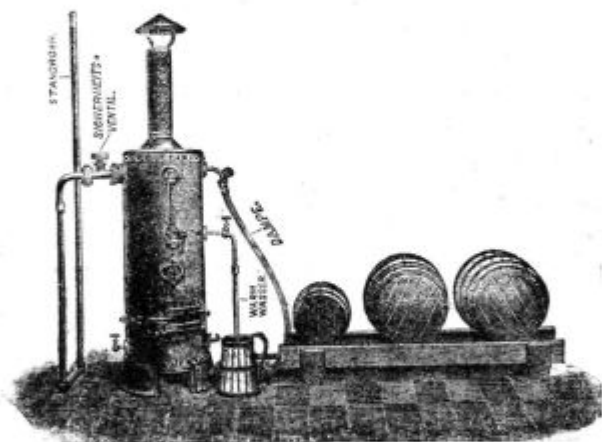
Na ta način oprani sod moramo zopet napolniti z vodo in ga tako pustiti 24 ur, da se izvleče kislina, ki je prodrla v les. Sod moramo tolikokrat oplakniti, dokler ne bo imela voda, ki izteče iz njega, nobenega duha več po kislem. Kislino preženemo še poprej iz lesu, kedar iztočimo prvo vodo, če se poslužimo v ta namen 2 odstotne raztopine sode; pa tudi po tem delu moramo sod dobro oprati.

Enako, kakor smo tu popisali čiščenje plesnivih sodov, čistiti je tudi tiste sode, ki diše po p u s t e m. Kadar se v suhih kletih plesen globoko zarije v les in tam posuši, daje od sebe tak duh. Istotako je čistiti tudi sode dišeče po gnilobi ali trohnobi, ker so segnile drožje, ki so v njih obležale. Tudi o njih velja, kar smo gori povedali; namreč če tiči zlo globoko v lesu in je zastarelo, ga težko preženemo, tudi če večkrat ponovimo popisano čiščenje. Zato je bolje, da se porabi tak sod za kak drug namen in ne za hranitev vina.

Gorka 2 odstotna raztopina sode služi tudi v to, da pripravimo n o v e s o d e za hranitev vina; toda v tem slučaju je potrebno, da sod nazadnje izperemo z vodo, okisano z 1 odst. žveplene sokisline.

Kadarkoli zdravimo pokvarjene, ali pripravljamo nove in take sode, ki so bili več let neporabljeni in vsled tega mnogokrat zažveplani, potrebujemo prav mnogo vode, da očistimo te posode. Še boljše je, da jih pustimo po več dni napolnjene z vodo.

Kjer ni zadosti sladke vode, pa je morje v bližini, preneso naj se sodi na pobrežje morja in se tam napolnijo z morskovo vodo in tako pustijo po več dni, da se operejo in zamaze; slednjič jih je izplakniti s sladko vodo. Slično je ravnati s sodi, ki so bili pokvarjeni in so se vsled tega čistili po enem ali drugem izmed gori popisanih načinov. Daleč proč od morja ni vselej dobiti zadosti vode vse naenkrat, kolikor se je potrebuje pred trgatvijo. Zato je treba, da se dolgo poprej začnejo izpirati sodi in da se to delo opravlja od časa do časa, kakor se nabira deževnica s streh in če je veliko pomanjkanje naj se voda pretaka iz soda v sod. Vsakakor priporočamo, naj ne varči z vodo, kdor hoče imeti zdrave sode.

Pod. 8.

Kotel z varnostnim dimnikom za parjenje sodov iz
tovrnice Th. Seitz na Dunaju.

Najbolje se pripravljajo novi sodi s parjenjem. Par, ki se je razvil v posebnem kotlu, vpeljemo v sod, postavljen na stojalo z veho navzdoli. Par se mora dvigati iz kotla z malim pritiskom. Parjenje naj se ponavlja tako dolgo, dokler ne teče iz soda voda, ki se je zgostila iz para, brez barve in brez okusa.

Za parjenje uporabljajo kotle razne oblike, toda navadno navpično stoječe, ki se premičejo na kolesih. Prav pripravi so kotli z nizkim pritiskom, za koje ni treba posebnega dovoljenja, niti nadzornikovih rednih obiskov, kakor navadnim kotlom za

parne motorje. Podoba 8 predstavlja tak kotel iz tvornice Th. Seitz na Dunaju *), I. Schönlaterngasse 13, s katerimi se tudi lahko segreje voda, zavreje.

Ta kotel je oskrbljen s pokončno cevjo polno vode, ki zavira, da parni pritisek ne more preseči pol atmosfere; kadar je dosežen tolik pritisek, prične delovati, to je odpre se zaklopnica (ventil), ki je vtaknjena v pokončno cev in takoj odneha pritisek. Zraven tega je kotel oskrbljen z vodoravno cevjo, z zaklopnico za vodo, z zapipki za par, za vrelo in za mrzlo vodo, s cevmi, s čepki za odpuščanje para, s pečico, z okrižjem, dimnikom in planotvo. Vse skupaj zalega malo prostora, zahteva prav malo postrežbe in dá vrelo vodo in par v 15 do 20 minutih. Taki kotli bi morali biti v vsaki kleti, da je le kolikaj znamenita, posebno pa bi jih morale imeti vinarske zadruge in za majhno plačilo izvajati parjenje vinske posode malim posestnikom, kateri si ne morejo sami kupiti kotla. Če nimamo parnega kotla, moramo pripraviti nove sode z vrelo vodo, a paziti moramo na to, da ponovimo izpiranje, predno se voda ohladi, kajti, če se pomrzne voda, pusti v sodu tvarine izvlečene iz lesa.

Mnogi imajo navado, da pariyo sode z vodo, v kateri so zavreli tropine ali tudi nekaj vina in končajo izpiranje z dobrim vinskim špiritom ali izčiščenim alkoholom. Naj se novi sodi pripravljajo kakor si bodi, vedno je dobro, da se pripravijo z vso skrbnostjo, zlasti če se ima v njih ohraniti belo vino; za za črno vino pa uporabljajo navadno nove sode, da v njih zavreje mošt; da, v okolici Bordeauxa rabijo za novo vino vedno nove sode, dočim se za bela renska vina poslužujejo rajše starih sodov, nove sode pa uporabljajo za kipenje navadnih vin.

(Pride še.)

Držanje mlečne živine.

(Nadaljevanje.)

Posamezne živali dajejo izredno veliko množino mleka do 7000 l ali še več na leto in 19 l ali še več na dan. Tudi naj-

*) Znani fabrikant filtrov iz asbestnega testa.

demo hleve z mlečno živino, kjer ima povprečno vsaka žival tudi do 12 l mleka na dan. Za kmetovalca pa je zelo važno, da ne ve le za vsaki dan namolzeno množino mleka, ampak mora znati tudi vsaj približno, koliko mleka molze vsaka posamezna mlečna krava na leto. V ta namen je potrebna molzna poskušnja, ki jo napravimo vsak mesec dvakrat. Pri tej poskušnji merimo ali pa tehtamo mleko vsake posamezne krave vsakih štirinajst dni. Zmerjena ali stehtana množina vmolzenega mleka velja za vse nadaljne dni do prihodnje poskušnje. Dobljena števila litrov ali kilogramov si redno zapisujemo in iz tega lahko poteni preračunimo, koliko mleka so nam dale posamezne krave v istem letu. Krave, ki dajejo manj kakor 2000 l mleka na leto, je odstraniti, ker ne plačujejo povžite krme. Ako ne vmolzemo vsak dan enako množino mleka, je lahko temu vzrok neenakomerno krmljenje, premrzeli hlev itd., čemur je takoj odpomoči.

Kmetovalec, ki prodaja sveže mleko naravnost iz hleva, se ne zmeni in ne praša dosti za to, je li mleko posebno dobro, gosto ali ne. Bolj pa zanima to vprašanje onega, ki mleko sam podelava in napravlja iz njega maslo in sir. Mleko v svoji sestavi pa precej menja in vsebuje 10—17 odst. suhih snovi, ostalo pa odpade na vodo. Med suhimi snovmi so najvažnejše tolšča, sirnina in mlečni sladkor. Tolšča znaša v mleku $2\frac{1}{2}$ — $4\frac{1}{2}$ odst., sirnina $2\frac{1}{2}$ —5 odst. in mlečni sladkor pa 3—6 odst. Vendar pa je množina teh snovi v mleku mnogo manj odvisna od krmljenja, kakor pa od pasme in lastnosti živali. Na splošno dajejo nižinske pasme (holandska pasma na pr.) bolj vodeno mleko in več sirnine v mleku, gorske pasme pa dajejo bolj tolsto in gosto mleko. Ker pa ima maslo bolj visoko ceno kakor pa sir, zato je mleko gorskih pasem za podelavanje vedno več vredno. Le v majhni meri lahko vplivamo s takšno krmo, ki ima mnogo beljakovin in tolšče, na množino tolšče in sirnine v mleku. Če krmimo kravam bolj na beljakovinah in posebno na tolšči bogato krmo, kakor so na pr. razne oljnate pogače ali tropine, potem smemo pričakovati v mleku tudi nekoliko večjo množino tolšče in sirnine. Ako pa krmimo kravam pšenico in ječmenov zdrob, lahko opazimo, da se je zvišal v mleku mlečni sladkor.

Močno in enakomerno krmljenje pa vpliva toliko bolj na množino mleka in pa, da mlečnost dalj časa traja. Omeniti je

še, da vplivajo na vrednost mleka lahko tudi različne snovi, ki neposredno preidejo iz krvi v mleko. Barva, eterska olja in druge posebne snovi gotovih rastlin preidejo iz krme v mleko, odtod prihaja rumena barva mleka, ako dajemo kravam na pr. korenje i. dr. Modro ali plavo barvo lahko dobi mleko, če krmimo n. pr. ajdo itd.; sicer pa tiči lahko vzrok nenormalni barvi mleka tudi kje drugje. Mleko grenkega okusa lahko dobimo, ako krmimo veliko množino strniščne repe vsak dan. Da vmolzemo kolikor mogoče več mleka na dan, je zraven izvrstne krave glaven pogoj močno, primerno in enakomerno krmljenje. V krmi mora pa biti zadostna množina redilnih snovi, torej dovolj beljakovin, tolišče, škroba in surovega vlakna.

Pomisliti moramo vedno, da je za kravo najbolj naravna hrana sočna trava z dobrih pašnikov. Pri takšni hrani daje krava največ melka. Prizadevati si moramo torej, da napravimo tudi zimsko krmo kolikor mogoče podobno naravni hrani, tako glede redilnih snovi, prebavnosti, okusnosti in množine vode.

Da se krmljenje močnih krmil zraven druge krme dobro izplača, ve vsakdo, kdor je kdaj poskusil krmiti ista mlečni živini. Posebno pa se izplača takšno krmljenje povsod tam, kjer lahko spečamo mleko po primerni ceni dalje.

Na sploh lahko rečemo, da je za mlečno živino pripravna vsa takšna krma, ki je lahko in hitro prebavljiva, posebno pa zelena krma, korenstvo in gomolji, otrobi, oljnate tropine ali pogače in redilni napoj. Čim več mleka daje krava, tem obilnejše jo moramo krmiti. Pri krmljenju mlečnih krav je pred vsem potrebno, da krmimo e n a k o m e r n o.

V kakšni obliki pa je polagati mlečni živini krmo in kako je polagati? Glede tega vprašanja je vpoštevati to, da zadovoljimo naravno potrebo živali in da pri tem kolikor mogoče varčimo s časom in delom. Marsikdo polaga večjo važnost na pripravljanje krme in na način, kako bo isto pokladal vsak dan, kakor pa je potreba in vredno.

Dobro seno in nepokvarjeno slamo, je najbolje krmiti dolgo; seveda morajo biti posebno jasli temu primerno urejene, da živina krme ne stresa po tleh. Režimo v rezanico potem le manjvredno raskavo krmo, ki ji primešamo tudi močna krmila, da je bolj okusna. Korenstvu in gomoljem primešavajmo le majhno množino rezanice in krmimo za-se. Otrobe in zdrob-

ljene oljnate pogače krmimo tudi za-se, ko smo jim prej pri-mešali ravno toliko vode, da postanejo vlažne, da torej ne prašijo več, ter toliko rezanice, da je žival prisiljena bolj počasi žreti in jih bolje prežvečiti in nasliniti.

(Nadaljevanje sledi.)

Uredba svinjakov. *)

Prešičjereja se zaradi splošnega podraženja živil, zlasti mesa, vedno bolj in bolj izplačuje, to pa posebno zato, ker živi prešič vsaj deloma od odpadkov, ki bi šli sicer v izgubo. Že sedaj se mnogo zasluži pri prešičih, še več bi se, ako bi ne imeli ljudje o reji prešičev in o prešičih samih pogosto zelo napačnih nazorov.

Veliko je še kmetovalcev, katerih mnenje je, da je prešič neke posebne vrste žival, vse drugačna nego ostale, zlasti kar se tiče njegovih navad in potreb. Mislijo, da se počuti prešič tem bolje, čim več ima prilike valjati se v nesnagi in riti po njej. So ljudje, ki so mnenja, da prešič uspeva bolje v mrazu, kakor na toplem ali pa, da vsled mraza debelenje prešičev ne trpi nikake škode. Kako so prišli do takih nazorov? Kaj je vzrok, da se navaja prešič že od davna v pregovoru kot zgled nesnažne živali in da si prešiča ne moremo misliti drugačnega nego nesnažnega?

Teh vzrokov je več. Najvažnejši je pač ta, ker vidimo prešiča navadno le v umazani okolici, tako, da si ga težko predočimo snažnega in čistega. Vidimo ga, kako rije z neko zadovoljnostjo po lastnem blatu, kako se valja po njem, s kakšnim veseljem plane v gnojnico poleg svinjaka, kakor hitro mu odpremo vrata. Ali ni zadovoljen? Ali se ne redi v teh razmerah, če ga dobro krmimo in ali povzročajo te razmere v svinjaku posestniku kako škodo? Navidezno nikake. Toda če bi se dalo vsakrat dognati, kaj je vzrok raznim boleznim, ki obiskujejo svinjak leto za letom, pa naj bodo nalezljive ali ne, kolikokrat bi bilo treba reči: Nesnaga v svinjaku je kriva in

*) V odgovor na razna vprašanja tičoča se tega »Kakšen naj bo svinjak«.

nič drugega! Mraz v svinjaku je kriv, da se prešiči niso zre-dili, nesnaga v koritu je kriva, da bolehajo pujski ali da je bolna svinja, ter ne more dovoljno hraniti mladičev! Vsakdo vidi le tiste uspehe, katere je pri prešičih dosegel; tistih pa, kateri so mu odšli vsled slabega svinjaka, nesnage, pokvarjene krme in prezebanja, tistih seveda ne more videti, ker jih ni. Če nam daje prešič pri takih razmerah že dobičke, s katerimi smo lahko zadovoljni, kakšne bi nam dajal še le, če bi se ne-koliko potrudili in premislili kaj mu ugaja in česa mu je po-treba za dobro rast in debeljenje. Kakor pri vseh drugih ži-valih, tako se mora tudi pri prešičih ravnati hlev po njih; prešiči se po hlevu ne bodo. Poglejmo, kake navade ima prešič. Prešič raje vedno in povsod, bodisi divji ali domač, ker je v njegovi naravi pridobivati si hrano z rilcem iz tal. Zaprt v svinjaku raje kjer more in naj bo to blato ali pa kaj drugega. — Dalje: Ob hudi vročini izginejo divji prešiči v močvirne kraje in tam se kopljejo in hlade. Ukroteni prešiči, bivajoči v neprimerno urejenih svinjaki, pa nimajo prilike omočiti in ohladiti se drugače, kakor če se povaljajo po svojih odpadkih, ki so zelo vodeni. To store sicer s precejšnjo zadovoljnostjo, kar pa še ni znamenje, da ne bi šli rajše v čisto hladno vodo. Tudi prešič je raje snažen kakor pa umazan. Treba je le po-skusiti: Napravite jim primerno suho ležišče, vzvišeno nad mrzlim mokrim tlakom in opazili boste kmalu, da ljubi prešič snago v toliki meri, kakor druge domače živali. To je tudi po-polnoma naravno! Vsaka žival ima dovolj pripomočkov, da se ubrani vseh škodljivih uplivov; pred pokvarjenim zrakom in škodljivimi razkrojinami odpadkov varuje živali njihov vonj. Tudi prešič ni v tem oziru nikaka izjema ter bi se že vsled narav-nega nagona ohraniti samega sebe zdravega ne držal stalno v pokvarjenem zraku onesnaženih krajev.

Kar ugaja toraj drugim domačim živalim, prav to je ljubo in koristno tudi prešičem. Če se zahteva, da naj bo goveji hlev topel in suh, mora biti enak tudi svinjski; če snaga, svetloba in dober zrak pomagata govedorejcu do uspehov, potem mora tudi reja prešičev boljše uspevati v prostorih, ki so snažni, zračni in svetli. Prešiči niso ne le manj kočljivi in izbircni v teh zahtevah; celo nekaj več je treba storiti zanje. Dati jim je treba prostora, kjer se morejo po svoji volji izprehajati, kjer

naj rijejo in se kopljejo, kolikor se jim poljubi in videli boste, da se bodo stroški obilno izplačevali.

Proč toraj z vsemi zastarelimi nazori in navadami! Preuredite svinjake in napravite take da se bodo prešiči dobro počutili v njih, potem šele se bodo dobro razvijali! In le dobro razvita žival more napraviti iz krme, katero ji pokladamo, kolikor mogoče veliko mesa in sala, toraj pridelka, zaradi katerega prešiče redimo. (Nadaljevanje sledi.)

Moderno oskrbovanje sadnega drevja in pokončevanje mrčesa.

(Nadaljevanje.)

Škoda, ki jo dela tončič, se zdi marsikateremu sadjerejcu na videz le neznatna, a dognalo se je, da zamore uničiti ta škodljivec 70—75% sadja, ki ga je drevo zarodilo. Dasiravno je črvivo sadje še dobro za izdelovanje mošta, vzlic temu je treba pomisliti, da se dobi za kvintal takega sadja mnogo manj kakor za enako množino zdravega in da znaša razlika med črvim in zdravim sadjem, posebno pa pri namiznem sadju, lahko 16—20 K pri kvintalu.

Škoda, ki jo dela ta škodljivec, se občuti najbolj v taki letini, ki sledi za bogato sadno letino; v takem slučaju je večina sadja črvida. Ako ni v tem slučaju precej sadja na drevju, prizanese jabolčni tončič malokateremu plodu, posebno pa se poloti najlepšega in najbolj razvitega sadja.

Zato nastane vprašanje, kako je priti v okom temu škodljivcu? Loviti metuljčke je zamudno, težavno in dolgočasno opravilo. Za pokončevanje tega škodljivca najbolj primeren čas pa je zima, ko gosenčica ali črv spi. Veliko rajši nego v prežvečeno lubad se pokrije gosenčica pozimi v Pleskotove žlebeste kolobarje. Pri zatiranju drugega rodu, ki se v kratkem razvije, nam pomagajo razni ptiči, kakor: senice, zlati drozgi, žolne itd., ki se žive z raznimi gosenicami, ličinkami in drugimi enakimi živalicami. Že iz naravnega nagona jih zasledu-

jejo v razpoklinah lubada ali pa v kolobarju za lovenje mrčesa. S svojim močnim kljunom prepikajo papir in mrčes požro.

Zatreti se da sicer ta škodljivec tudi s skrbnim pobiranjem piškavega, po tleh ležečega sadja; pobrati pa se mora sadje, preden so tončiči izlezli iz njega. Tako črvivo sadje naj se pridno pobira in tončiči pokončujejo. V sadnih shrambah naj se nastavijo na raznih mestih kolobarji za lovenje mrčesa, kajti v te se tončič rad poskrije. Da se metuljčki polove, obesijo naj se steklenice, v katere se je nalila sladka tekočina, v vrh sadnega drevja. Sladek duh cukranega piva ali sadnega mošta zvabi metuljčke v steklenice, kjer se potem utope.

V vrsto tončičev spada tudi češpljev tončič (*Carpocapsa Grapholitha funebrana*). Prednja krila tega metuljčka so rujave, včasih pepelnate barve, s črno pikčastim očesom. Rob kril je resast in rumeno bel. Metuljček je 14 mm dolg in leta meseca junija in julija okoli, ter poklada jajčeca na nezrele slive in marelice. Gosenčica, ki se zarije blizu repka v sad ter ga razjeda, puščajoč za seboj guusno blato, je kasneje po hrbtu rdeča in ima črno glavo. Ta škodljivec se zaplodi v nekaterih letih tako močno, da se najde v dobrih letinah na marsikakem drevesu do 100 tončičev. Ko gosenčica doraste, izleze iz ploda ter se spusti po tanki nitki na tla, kjer se v kakem zavetju zaprede in prezimi. Zabubi se gosenčica šele spomladi in preobrazi v 3—4 tednih potem v metuljčka. Da se ta škodljivec zatre, naj se odpadlo sadje zjutraj zgodaj pobira in drevesni kolobarji prekopljejo.

Pod. 5. Gosenica zlatoritka.

Metulj zlatoritke (*Euproctis chrysorrhoea*), ki leta meseca junija okoli, je majhen, bel metuljček. Na zadku ima šopek rjastih ali nekako zlatih dlak, odtod tudi njegovo ime. Podolgem meri kakih 20 mm a z razprostrtimi krili kakih 35 mm.

Zlatoritki ves podoben je belas (*Porthesia auriflora*), samo s tem razločkom, da se njegove gosenice jeseni razkrope in da toraj ne delajo skupnega gnezda, ampak se poskrijejo v lubadovih razpoklinah, pod mahom in drugim enakim. Ker se

ne prikaže ta škodljivec nikdar v večjem številu, zato se tudi ni treba mnogo brigati za zatiranje istega.

Metuljčki zlatoritke in belesa pokladajo jajčeca na listje listovcev v kupčkih in sicer na dolnjo stran listov po 270 jajčec skupaj v podobi majhnih gobic. Te gobice so jasno rjaste. Po 15 do 20 dneh se izvale iz teh jajčec gosenčice. Belasove se razidejo v kratkem po drevesu, nasprotno pa prepredejo gosenčice zlatoritke v jeseni več listov skupaj, ovijejo jih zunaj z nitmi, znotraj pa jih oblože s svilnato prejo ter si tako naredo gnezda, v katerih prezimijo. Ta gnezda so mnogo večja, nego ona od glogovega belina. Iz zapredkov izlezejo gosenčice zlatoritke, le če jim primanjka v zapredku živeža. Šele spomladi se razidejo po drevesu in listje močno oglodajo in s tem pokvarijo. Meseca junija se zabubijo med listjem, bodisi posamezno ali pa v kupčkih in početkom julija se prikaže že drugi rod.

Izvalivše se gosenčice so zelenkasto rmene, črnoglave in črnopikaste. Odrasla gosenica zlatoritke je črnikasta in rujavo kosmata in ima vzdolž hrbta dve cinoblasto rdeči progji. Kosmatine stoje v šopkih na bradavicah, ter so od 4. do 8. obročka izredno velike. Ob bokih teh obročkov t. j. med 4. in 11. členom ima šopek kratkih belih kosmatic in vse te lise sestavljajo pretrgano belo črto. Zlatoritkine in belasove gosenice so si močno podobne, razločujejo se le v tem, da je belasova črno kosmata in da ima tik nad nogami še eno cinoblasto rdečo pretrgano progo.

Dokler so gosenice še majhne, se težko opazijo, ko pa v jeseni z drevja in grmovja listje odpade, se vidijo gnezda prav razločno že iz daljine. Ta gnezda naj se odrežejo in sežgejo. Za odrezovanje gnezd so najbolj pripravne drevesne škarje. Če pa s temi škarjami ni mogoče do gnezd, naj se natakne posebna baklja na dolg drog prižge in podtakne pod vsako posamezno goseničje gnezdo. Tam, kjer je mnogo senic, prekljujejo te gnezda in gosenice požro.

(Sledi še.)

GOSPODARŠKE DROBTINICE.

Kako se očisti sadno drevje mahu in lišajev. Vzemi del pepela, del gašenega apna in 8 delov vode ter zmešaj vse skupaj v kaki posodi. To pusti ležati približno teden dni. Med tem časom to zmes po enkrat ali dvakrat na dan s kolcem premešaj. Ko zmes nekoliko počiva, se gošča poleže in nad njo ostane skoraj brezbarvna raztopina. V tej raztopini se nahaja ogljenčeva kislina, kalij in nekoliko apna, zato ti kožo, če pride na njo, razje. Ko si raztopino pripravil, vzemi navadni čopič, kakršen se rabi za belenje sten, natakni ga na kak drog, pomoči v raztopino in namaži z njo z mahom in lišaji preraščena debla in veje. Če je raztopina dovolj močna, pordeče lišaji v kratkem in usahnejo.

Če je bila lubad suha, odpade lišaj in mah v škorjah v nekotnih dneh. Ako je drevo močno preraščeno z mahom, ostrgaj ga najpoprej z drevesno strguljo in ga šele na to namaži z gori opisano raztopino.

Da bode konjska oprava trajnejša, namaži jo od časa do časa s kakim mazilom. Prav dobro mazilo za to se napravi na naslednji način: Vzemi 3 dele ribje masti in 1 del čebelnega voska, raztopi oboje na žrjavici in pridno mešaj. Ko se je dodobra raztopilo, odmakni od ognja in pusti, da se ohladi. Nato gneti mazilo z rokama tako dolgo, da se kepe zgube. Preden opravo namažeš, osnaži jo skrbno, če mogoče, omij jo z gorko vodo, pusti osušiti in namaži potem s tem mazilom!

Kako naj se ravna z biki? Dobro je, če poskrbiš za to, da bo imel bik čisto kožo. Zato očisti ga večkrat s česalom (štrigljem) in ščetjo; poleti ga pa tudi večkrat operi. Gledati moraš obenem tudi na to, da se posebno mladi biki dovoljno sprehodijo. Zato upreži jih včasih in delaj z njimi, sicer pa kvečemu po pol dneva. Če namreč delaš z bikom več časa, se bik utruji, kar pa škoduje njegovemu pravemu namenu. Ako pa z bikom ne delaš vsak dan vsaj po eno uro, da se s tem sprehodi, postane hud in včasih celo nevaren, ter se ne da potem zlepa ukrotiti.

Sol in seme. — Slana voda deluje kaj dobro na razna semena, a le tedaj, če ni voda preveč slana. Za vsak liter vode zadošča po 5 g soli. Ako namočiš seme v taki vodi, kali seme nekoliko prej nego navadno in rastlin iz takega semena se ne poloti tako lahko marsikaka bolezen.

Koliko je vreden liter gnojnice? — Pazi dobro, pre-racuniti ti hočem, kakšno vrednost ima gnojnica! Nestanjšana gnojnica ima 0,6 odst. dušca in 1,37 odst. kalija ali v 100 kg gnojnice je 0,6 kg dušca in 1,37 kg kalija. Kilogram dušca oziroma amonijaka je vreden približno 1 K 30 v, toraj 0,6 kg 78 v, in kg kalija pa 30 v, potem takem 1,37 kg 41 v. Sto kg gnojnice je vredno tedaj 119 v, toraj liter nekaj nad 1 vinar. Dognano je, da daja srednje velika krava na dan približno 7 l gnojnice, toraj skozi celo leto za kakih 30 K. Vsak razumen gospodar si bo zategadel prizadeval, da se bo lovila gnojnica v dobro napravljeno gnojnično jamo in da ne bo iz nalovljene gnojnice smrad uhajal.

Kmetovalci, dajte si vendar enkrat dopovedati, da je gnojnica dobro gnojilo, in ne domišljajte si, da ste napredni kmetovalci, če rabite umetna gnojila za vaše polje, a puščate, da teče gnojnica iz hleva na dvorišče in od tod o času deževja kot rujav potočič po vasi. Napravite si vendar enkrat dobro gnojnično jamo, oziroma pravilen gnojnik in omislite si, če je le mogoče obenem tudi gnojnično sesalko! To storite še tem laže, ker so se začele deliti za pravilne gnojnike nagrade.

Kako se napravi mrzlotekoči cepilni vosek, ali tak, katerega ni treba šele pogrevati, ko se ima rabiti. Da dobiš tak cepilni vosek vzemi 1 kg očiščene smrekove smole (to smolo dobiš pri trgovcih z usnjem ali pa v drogeriji), deni jo v kakšno kozico in raztopi na žrjavici. Ko se je smola raztopila, odmakni jo daleč od ognja in dolij nekaj več nego $\frac{1}{8}$ l navadnega špirita in 2 žlici lanenega olja ter vse skupaj dobro premešaj. Najbolje storiš, ako spraviš tak cepilni vosek, da se preveč hitro ne zgosti, v zaprte kositerne škatlje. Ko bi se pa slučajno sčasoma preveč zgostil, ogrej ga na žerjavici, deni nato proč od ognja in dolij nekoliko špirita.

Teleta za rejo. V takih krajih, kjer je živinoreja na visoki stopinji, cenijo za rejo najbolj ona teleta, katera so se storila pozimi t. j. od meseca novembra do marca. Ta teleta zrastejo namreč do poletnega krmenja uže toliko, da se lahko gonijo na pašo ali pa da se krmijo z zeleno klajo. Teleta, ki imajo katerokoli napako, naj se nikar ne puščajo za rejo; sicer so pa tudi dvojčki redko kdaj dobri za mleko.

Omela ali ptičji lim (*Viscum album*) je prav škodljiva rastlinska zajedalka in dobimo jo, kakor znano, ne le na sadnih, ampak tudi na drugih drevesih. Kot vsaka druga rastlinska zajedalka škoduje tudi ta drevju, ker mu pije sok, vsled česar napadeno drevo hira in marsikatero celo usahne. Marsikateri misli, da segajo korenine te zajedalke le v lubad, a moti se. Korenine te zajedalke segajo namreč celo v les in ga prevrtajo, na kar postane napadeni del lesu nerabljiv. Zato priporočamo našim sadjerejcem, naj pridno zatirajo to zajedalko.

POROČILA.

Štipendij za obiskovanje mlekarskega tečaja v l. 1911.

— Visoko c. kr. namestništvo je sporočilo „Gor. kmet. društvu“, da mu podeli vis. c. kr. ministerstvo v svrhu štipendiranja 4 mladeničev iz slov. dela goriške dežele, ki bi obiskovali v letu 1911 petmesečni tečaj na mlekarski šoli na Vrhniki, primerno denarno podporo.

Tečaj se prične s 15. aprilom in bo trajal do 15. septembra. Ker je do pričetka tečaja le še malo časa, zato se opozarjajo slovenski kmetovalci, naj vložijo pri društvu prošnje za podelitev štipendijev takoj, ko se priobči v „Prim. Gospodarju“ tozadevni razpis.

Državna podpora za pospeševanje sadjereje. — „Gor. kmet. društvo“ je razpisalo dne 25. oktobra 1910 več nagrad, ki naj bi se podelile revnejšim posestnikom in kolonom pod določenimi pogoji, oziroma da bi se jim dalo brezplačno po 20 sadnih drevesc in vrhu tega še nagrado v znesku 30 K v dveh obrokih. Ker se je zglasilo za te nagrade, katerih je bilo le 20, nad 100 prosilcev, izmed katerih je najmanj 60 nagrade vrednih, v kar bi pa znesek, ki ga je društvo prejelo v to svrho ne zadoščal, zato je sklenilo društvo, da se razdele sadna drevesca šele prihodnjo jesen, a nagrade šele v letu 1912 in 1913. Vložene prošnje pridejo toraj v poštev prihodnjo jesen! To kot odgovor prosilcem, ki so se zglasili za sadna drevesa in nagrade v novembru l. 1910.

Komisijonelni nabor oziroma nakup žrebet. — V torek dne 28. februarja t. l. se je vršil v Zagraju komisijonelni nakup triletnih žrebet, izrejenih v tamošnji društveni žrebčarni — „Con-sorzio deposito puledri“ — „Fohlenhof“. Naboru, ki se je vršil pod vodstvom gosp. pl. Stöger-Steinerja, majorja in poveljnika divizije jahajočih dalmatinskih domobr. strelcev, je prisostoval tudi g. R. baron Teuffenbach, c. kr. okr. komisar, kot predsednik konjerejskega odseka in zastopnik „Gor. kmet. društva“.

K naboru se je prignalo 8 žrebet in kupila so se razen enega vsa. Plačalo se je za asentirana žrebeta po 700–800 K, in sicer se je izplačevala kupnina posameznim konjerejcem takoj po naboru. S to kupnino so bili konjerejci, kakor se jim je bralo že na obličju, prav zadovoljni. Žrebeta so bila na sploh lepa. Izrejena so bila večidel vsa v žrebčarni gradišćanske konjerejskega društva v Zagraju. Voditelj komisije se je kar čudil, kako se je zamogel doseči s skromnimi sredstvi, ki so bila društvu na razpolago, tako ugoden uspeh, ter čestital njenemu predsedniku g. A. baronu Baselliju.

Katar na spolovilih goveje živine (Vaginitis follicularis infectiosa). V „Österreichische Wochenschrift für Tierheilkunde“ in sicer 3. št. od 19. januarja t. l. poroča okrajni živinozdravnih Sakař o kužnem katarju na spolovilih goveje živine in o ugodnih uspehih, ki jih je dosegel pri zdravljenju take bolne živine s pomočjo „Bissulina“. Ko se je rep ostrigel ter s čopom vred omil s formalinovim milom, se je porinilo kravam vsak dan skozi teden dni v nožnico po 1 bissulinov čepek. Uspeh se je opazil uže v drugem tednu po takem zdravljenju in sicer na tem, da niso bili izpahljaji več tako močno temno rdeči, kakor spočetka; 2 tedna kasneje je postala spolovilna sluzna kožica rumenkasta, a tudi beljakovinasti nenavadni iztok je ponehal. Po 5 tednih ni bila spolovilna sluznica več vneta, izpahljaji so se skrčili in splahnili. Istočasno se je razkužil tudi hlev.

Izmed brejih živali ni povrgla nobena, a tudi ona, ki se je pustila kasneje po plemenu, se je ubrejila brez drugega. Kako dolgo se ima zdraviti taka bolna živina, ni mogoče določiti, kajti to odvisi od starosti živine in sicer je treba zdraviti mlado živino več časa, nego starejšo. Merkurializma se ni opazilo v nobenem slučaju.

Po njegovem mnenju se doseže z bisulinom gotov uspeh, na vsak način pa se mora razkužiti tudi hlev.

Pokušnja istrskih in goriških vin v „Trgovskem muzeju“ v Trstu. — V nedeljo, dne 19. marca t. l. se bo vršila

v manjši dvorani „Trgovske in obrtne zbornice“ (Camera di commercio ed industria) v Trstu pokušnja raznih istrskih in goriških vin.

Nekaka predpokušnja za to vinsko pokušnjo se je vršila namreč že koncem februarja t. l. v Trstu v „Trgovskem muzeju“. Komisija, ki se je udeležila te predpokušnje, je bila sestavljena iz izvedencev, ki sta jih izbrala istrski in goriški deželni odbor in tržaški „Trgovski muzej“. Ti izvedenci so pokušali in klasificirali kakih 100 vinskih vzorcev, ki so jih odstopili v to svrho razni istrski in goriški vinogradniki.

Od teh boljše klasificiranih vin se je odbralo 25 vzorcev. Ti vzorci se bodo dali pokušati sedaj takim osebam, ki se bavijo z vinsko kupčijo. K tej pokušnji so se povabile nekatere osebe, ki se za stvar zanimajo, kakor deželni in vladni zastopniki. S to akcijo hoče namreč doseči „Trgovski muzej“, da bi se seznanili tudi vinopivci in vinotržci drugih krajev naše države z našimi boljšimi vini. Poleg tega se je izdelal tudi že poseben načrt, po katerem se namerava prirediti v Trstu vsako leto poseben vinski trg in sicer zato, da se organizira in popošeji razprodaja primorskih vin.

Na novo priglašeni udje „Goriškemu kmet. društvu“.

1. Milič Anton — Briščeki 10 —
Prosek.	— Dolina pri Trstu.
2. Vidmar Ivan — Zajči 212 —
Rihemberk.	7. Remec Alojz — Staragora 28
— pri Gorici.
3. Čebtron Franc — Preserje 249
— Rihenberg.	8. Fornazarič Jeler — Vogersko
44 — Volčjadraga.
4. Juretič Josip — Kormin 702.	9. Žižmond Anton — Vogersko
112 — Volčjadraga.
5. Oskrbništvo dediči grofa At-
temsa — Podgora.	10. Žižmond Jožef — Št. Peter
139 — pri Gorici.
6. Okrajna „Kmetijska Zadruga“	

